

TERMINOLOGICKÝ SLOVNÍK K PŘEDMĚTU HOSPODÁŘSKÉ DĚJINY (5HD200)

Slovník vznikl v rámci projektu IRS Inovace didaktických pomůcek k předmětu Hospodářské dějiny 5HD200 č.14/2015, jehož řešitelský tým tvořili členové Katedry hospodářských dějin NF VŠE v Praze.

Je třeba upozornit, že pojmy nejsou vysvětlené vyčerpávajícím způsobem. Jejich výběr a definice odpovídají obsahu a pojetí přednášek úvodního kurzu z hospodářských dějin 5HD200 Hospodářské dějiny. Terminologický slovník je určen především pro studijní a výukové účely výše uvedeného předmětu, nikoli jako univerzální výkladový slovník. Neprošel jazykovou ani redakční úpravou.

12. PŘEDNÁŠKA

Vývoj japonského hospodářství v 2. polovině 20. století.

Dodgeův program

– program hospodářské obnovy Japonska po druhé světové válce (viz 8. přednáška) vypracovaný Američanem Josephem Dodgem. Nepřímá správa Spojených států amerických prosazovala liberální změny a deregulace v japonské ekonomice. Mezi hlavní cíle patřilo oživení ekonomiky a její demilitarizace, potlačení inflace, rozvoj vybraných odvětví těžkého průmyslu a zrušení zaibatsu.

Indikativní plánování

– forma národohospodářského plánování za účelem zvýšení hospodářského růstu, resp. dosažení určeného cíle. Cíl má spíše povahu předpovědi než direktivy ze strany státu. Stát pomocí motivačních nástrojů jako dotace, půjčky, příspěvky, snižování daní atd. se snaží přimět ekonomické subjekty, aby změnily své chování za účelem splnění plánovaného cíle. Stát se v tržní ekonomice přímo neangažuje a direktivně do ní nezasahuje, čímž se tento systém se odlišuje od centrálního plánování. Tuto formu plánování využilo například Japonsko nebo Francie po druhé světové válce (viz 8. přednáška).

Keiretsu

– skupina japonských podniků, které měly mezi sebou velmi úzké obchodní vazby a byly navzájem propojeny držbou svých cenných papírů. Centrem konglomerátu byla banka, která mu poskytovala úvěry. Existovaly jak horizontálně integrované keiretsu, tak vertikálně integrované keiretsu zaměřené na různé stupně produkce. První keiretsu byly vytvořeny v reakci na rušení zaibatsu v rámci Dodgeova programu a v době hospodářského zázraku Japonska. Keiretsu dominovaly japonské ekonomice (například výrobě automobilů) od 50. let 20. století.

Korejská válka

– vojenský konflikt mezi Severní Koreou a Jižní Koreou od června 1950 do července 1953. Severní Korea byla podporována komunistickými režimy v Číně a Sovětském svazu, Jižní Korea OSN, Spojenými státy. Válka byla zahájena útokem vojsky Severní Koreje proti Jižní Koreji. Konflikt se v roce 1951 změnil v nerozhodnou zákopovou válku. Boje byly ukončeny dohodou o příměří v roce 1953. Bylo vytvořeno demilitarizované pásmo s hranicí v podstatě stejnou jako v roce 1950.

Licenční politika

– politika mající za cíl osvojení a rozvíjení know-how a technologií pocházejících ze zahraničí. Japonské podniky zejména v době hospodářského zázraku 50. a 60. let 20. století nakupovaly zahraniční licence, aby získaly informace o nejnovějších technologických trendech, které dále zpracovávaly a využívaly při vlastních inovacích. Japonsko, původně pouze napodobující, kopírující moderní výrobky, se tak stalo technologickým lídrem v mnoha oborech.

Ministerstvo mezinárodního obchodu a průmyslu (Ministry of International Trade and Industry - MITI)

– jedna z nejdůležitějších vládních institucí v Japonsku v druhé polovině 20. století. Prostřednictvím této instituce japonská vláda prováděla svoji průmyslovou politiku. Hlavním cílem bylo posílit japonský průmysl v mezinárodní konkurenci. MITI určovalo, která odvětví budou finančně a administrativně státem podporována a ovlivňovalo tak strukturu japonské ekonomiky. MITI se také angažovalo v zahraničním obchodě, kdy přidělovalo podnikům zahraniční měny. Během hospodářského zázraku Japonska poskytovalo ochranu domácím odvětvím před zahraniční konkurencí. V roce 2001 bylo nahrazeno Ministerstvem hospodářství, obchodu a průmyslu (METI).

Seniorita

– princip uplatňovaný v japonských společnostech, kdy starší pracovníci a pracovníci s delší pracovní zkušeností mají v různých situacích přednost před mladšími spolupracovníky. Mohou být také zvýhodňováni například v pracovních podmínkách, pracovním postupu nebo jsou lépe placeni někdy bez ohledu na jejich produktivitu práce.

Úřad pro ekonomické plánování (Economic Planning Agency)

– instituce japonské vlády, od poloviny 50. let 20. století vytvářející pětileté plány v rámci dlouhodobého indikativního plánování, dále například datuje vývoj japonského hospodářského cyklu, připravuje zprávy o stavu ekonomiky aj.

Zaibatsu

– konglomerát podniků v průmyslu a/nebo finančním sektoru, který ovládal část ekonomiky v Japonsku a mnohdy ovlivňoval i hospodářskou politiku. Jednalo se o skupinu podniků na různých stupních výrobního procesu (tedy vertikálně integrovaných). Skupina měla k dispozici vlastní banku a byla vlastněna jednou rodinou. Zaibatsu fungovaly od poslední třetiny 19. století, po druhé světové válce (viz 8. přednáška) měly být rozpuštěny. K jejich zrušení však zcela nedošlo kvůli všeobecnému odporu a ze strategických důvodů, kvůli korejské válce.

Ztracená dekáda

– období nepříznivého hospodářského vývoje v Japonsku mezi lety 1991–2000 (někdy i s rozšířením na období 2001–2010). Po prasknutí bubliny na trhu aktiv opakovaně docházelo k poklesu HDP, poklesu cen a mezd, zvýšení nezaměstnanosti, růstu nezaměstnanosti. Bankovní systém vykazoval hluboké problémy. Mnoho podniků bylo na pokraji krachu. Japonská vláda se rozhodla pro bezprecedentní expanzivní měnovou a fiskální politiku, ovšem s minimálním úspěchem oživení ekonomiky. Vysoké vládní výdaje vyústily v růst vládního zadlužení, které v současné době dosahuje okolo 250 % HDP. V důsledku ztracené dekády je Japonsko nejzadluženější zemí na světě.